

گزارش «شهروند» از شرایط و اما و اگریهای وام‌های دولتی به روستاییان

کشاورز زمین دارد، اما ضامن ندارد!

معاون سرما به گذاری معاونت توسعه روستایی و مناطق محروم ریاست جمهوری: اولویت وام برای طرح‌های اقتصادی مربوط به روستاست
قرار است بانک‌ها در پایان ۷ ماه درباره جذب ۱۲ هزار میلیارد تومان گزارش بدهند

عکس: بهمن

نیره خادمی - شهروند | یک‌سال و نیم از تصویب طرح دولت برای پرداخت وام خوداشتغالی به روستاییان گذشته است و بیشتر از ۸ ماه از تصویب آن در مجلس، مردم روستاها، بیش از ۲۲۰ هزار نفر، برگره‌گه مدارک برای ثبت‌نام در سامانه کارا جمع کردند تا شاید روزی وامی بگیرند برای مداوای زخم‌های خشکسالی و بی‌آبی، مراحل ثبت‌نام که تمام شد منتظر ماندند، هر روز و هر روز، حالا تمام امید آنها به کمیته‌هایی است که برای بررسی پرونده‌هایشان در استان‌ها تشکیل شده است. پرونده‌ها در مرحله اولویت‌سنجی در کمیته‌های استانی است تا براساس شاخص‌ها روی آن پاریاف شود.

بیست‌وسوم آبان‌ماه سال ۹۵ دولت لایحه برداشت ۱۵ میلیارد دلار از صندوق توسعه ملی برای طرح‌های اشتغال‌زایی در مناطق روستایی و عشایری را تصویب کرد؛ طرحی که مجلسی‌ها یک‌سال بعد آن را تأیید کردند. چند ماه بعد، سامانه کارا برای ثبت‌نام روستاییان اعلام شد اما تا هفته اول اردیبهشت هیچ خبری از وام‌ها نبود. روستاییان هم از دریافت وام ناامید شده بودند. می‌گفتند ما را فراموش کرده‌اند. «کل بودجه وام برای استان خوزستان حدود ۴ هزار میلیارد تومان شده که به تصویب مجلس رسیده است. قرار بود در طول سه‌سال به هر نفر، ۱۰ میلیون تا یک‌میلیارد تومان پرداخت شود اما حالا هیچ خبری نیست و متقاضیان مرتب تماس می‌گیرند تا از نتیجه ماجرا مطلع شوند». این حرف‌های حیدر سنجر، رئیس هیأت‌مدیره تعاونی دهیاران بخش غیزانیه اهواز است که در روزهای نخست اردیبهشت امسال از بلاتکلیفی حرف زد و ۱۷۰ نفری که برای دریافت وام ثبت‌نام کرده‌اند. او حالا از افزایش متقاضیان حرف نرفت. «چند روز قبل کمیته‌ای برای ارزیابی طرح‌ها در فرمانداری اهواز تشکیل دادیم تا طرح‌هایی که در سامانه کارا ثبت شده است را براساس اولویت‌ها بررسی کنیم. گفته‌اند کسانی

که تا آخر خرداد سال گذشته ثبت‌نام کرده‌اند در اولویت دریافت وام برای امسال هستند و افراد بعد از آن، احتمالاً سال بعد وام را دریافت می‌کنند.» از آن طوری که سنجر می‌گوید، هفته قبل یکی از اهالی غیزانیه وام گرفته است: «درخواست او برای راهاندازی داروخانه دامپزشکی بود با مبلغ ۳۶۰ میلیون تومان، اما با ۱۵۰ میلیون تومان موافقت کردند.» براساس آن چه معاونت توسعه روستایی به کمیته‌ها اعلام کرده، اولویت با طرح‌های کشاورزی و دامپروری است: «البته هنوز هم مسئله ضامن وجود دارد، کشاورز فقط زمین دارد و مسئله این است که سند زمین‌های کشاورزی مشاع است و عموماً چند نفر در آن دخیل هستند، آن هم درحالی که تضمین باید دو برابر مبلغ وام باشد.»

مستولان هم سرگرم بررسی و آمارگیری از طرح‌ها و تخصیص بانک‌ها هستند. براساس آیین‌نامه وام اشتغال، کل دوران بررسی در دستگاه اجرایی و معرفی به بانک تا ۱۰ روز است و مسئولان بانک هم موظفند حداکثر تا یک ماه بررسی را انجام دهند و البته این زمان برای طرح‌های کوچک بسیار کوتاه است. ناصر زرگر، معاون سرمایه‌گذاری معاونت توسعه روستایی و مناطق محروم ریاست‌جمهوری می‌گوید که طرح‌های زیادی در کمیته‌های استانی مصوب شده است: «آمار تخصیص بانک‌ها تا ۲۲ اردیبهشت حدود ۴۵۰ میلیارد تومان را نشان می‌داد که تا امروز احتمالاً رقم آن تغییر کرده است.»

شرایط وام را سخت کرده‌اند که وام ندهند.»

این حرف خیلی از روستاییانی است که بعد از طی مراحل دریافت وام، سرانجام هم با درهای بسته روبرو می‌شوند و ناامید از تسهیلات دولتی حرف می‌زنند، مثل مش رحیم که معتقد است دولت آنها را فراموش کرده، اما اسدی، مدیرکل توسعه کارآفرینی و اشتغال وزارت کار در برابر این نگرانی‌ها می‌گوید که ما به فکر این هستیم که طرح‌های روستاییان آن قدر توجه داشته باشد که آنها را بدهکارتر نکند: «طرح آنها باید بعد از تولید، توانایی جذب بازار داشته باشد و ما حتی از سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور هم کمک گرفته‌ایم تا در بحث آموزش روستاییان به ما کمک کنند.» او از گزارشی حرف می‌زند که قرار است بانک‌ها در پایان ۷ ماه درباره جذب ۱۲ هزار میلیارد تومان بدهند: «ممکن است چرخه پرداخت وام طولانی باشد اما کیفیت را نباید فدای کمیت کرد. برای ما زنجیره تولید مهم است آن هم در شرایطی که جامعه ما در حال آماده‌سازی کارآفرینی است.»

برای پرداخت وام اولویت‌بندی داریم

مسئولان دولتی در معاونت توسعه روستایی ریاست‌جمهوری، وزارت جهاد کشاورزی و وزارت کار اولویت‌هایی برای پرداخت وام در نظر گرفته‌اند. کسب و کارهایی چون احداث گلخانه، سیستم مکانیزاسیون کشاورزی برای صنعتی کردن پایه تولید، بسته‌بندی سبزی، میوه، گوشت و شیر در داخل روستاها، حوزه‌های مربوط به زنجیره اقتصادی گردشگری، بوم‌گردی، اکو کمپ‌ها، طرح‌های اقامتی داخل روستا، تمام طرح‌های حوزه صنایع دستی، تمام طرح‌های دام، طیور و شیلات در همه سطوح، بررسی و آمارگیری از طرح‌ها و تخصیص بانک‌ها هستند. براساس آیین‌نامه وام اشتغال، کل دوران بررسی در دستگاه اجرایی و معرفی به بانک تا ۱۰ روز است و مسئولان بانک هم موظفند حداکثر تا یک ماه بررسی را انجام دهند و البته این زمان برای طرح‌های کوچک بسیار کوتاه است. ناصر زرگر، معاون سرمایه‌گذاری معاونت توسعه روستایی و مناطق محروم ریاست‌جمهوری می‌گوید که طرح‌های زیادی در کمیته‌های استانی مصوب شده است: «آمار تخصیص بانک‌ها تا ۲۲ اردیبهشت حدود ۴۵۰ میلیارد تومان را نشان می‌داد که تا امروز احتمالاً رقم آن تغییر کرده است.»

خودمان دست به کار شدیم

صفر درصد به روستاییان مناطق مرزی، قرار بود اگر مردم روستاهای مرزی به صورت مشارکتی ۱۰ درصد آورده داشته باشند اما در آن سه روز ۹۰ درصدی تعلق گیرد، بنابراین حکیمی، به نمایندگی از ۴ واحد مرغداری، در قالب شرکت تعاونی ۲۰۰ نفره درخواست‌های وام را تنظیم کرد، اما روزهای آخر اسفند سال ۹۵ به آنها سه روز فرصت دادند تا شرکت‌شان را به‌عنوان

مرغداری ثبت کنند.

حکیمی، مدیرعامل شرکت تعاونی و برخی دیگر از اعضای شرکت تعاونی اما در آن سه روز هیچ کاری از دست‌شان برنیامد: «بهبانه‌های مختلف می‌آوردند، مثلاً می‌گفتند «منطقه سرباز به مرغداری نیاز ندارد» یا «مدارک چینی و چنان است» روزهای آخر، فهمیده بودیم که نمی‌خواهند به ما وام بدهند اگر

چند نوع وام به روستاییان داده می‌شود؟

هم بازپرداخت آن است.» او درباره وام دیگری که سال گذشته به پیشنهاد معاونت توسعه روستایی در مجلس مطرح و تصویب شد، توضیح می‌دهد: «۱۲ هزار میلیارد تومان برای این وام در نظر گرفته شد که نرخ سود آن در مناطق روستاهای مرزی ۴ درصد و روستاهای غیرمرزی ۶ درصد است. تا دو سال دوره ساخت برای آنها در نظر گرفته شد، یک سال تنفس و ۶ سال هم برای بازگشت.» حالا قرار است ۲۵ درصد این رقم از طریق پست بانک، بانک کشاورزی و صندوق توسعه تعاون و صندوق کارآفرینی امید پرداخت شود و کشاورزان هم برای دریافت آن باید در سامانه کارا ثبت‌نام کنند.

روستاییانی که قصد اشتغال و کارآفرینی دارند در حال حاضر می‌توانند از چند نوع تسهیلات به صورت وام از طریق بانک سینا، بانک پارسیان، پست بانک، بانک کشاورزی و صندوق توسعه تعاون و صندوق کارآفرینی امید استفاده کنند. معاون سرمایه‌گذاری معاونت توسعه روستایی و مناطق محروم ریاست‌جمهوری می‌گوید: «یک نوع وام از طریق بانک سینا با بودجه ۱۶۰۰ میلیارد تومانی و یک نوع وام هم از طریق بانک پارسیان با بودجه ۳۴۰ میلیارد تومان است با نرخ ۸ درصد و سقف دومیلیارد تومان. برای این وام تا یک سال تنفس در نظر گرفته شده است، سال دوم شروع قسط و چهار سال

وام روستایی پیوست اجتماعی باید داشته باشد

روستاییان برای راهاندازی کارگاه‌های کوچک مشکلات زیادی دارند و اصلی‌ترین مشکل دریافت وام است؛ چون برای تأمین وام به وثیقه نیاز دارند اما حتی اگر وثیقه را تأمین کنند، باز هم اما و اگرهایی برایشان وجود دارد؛ این که در بازپرداخت با مشکلاتی روبرو هستند. شاید به همین دلیل مهدیه پورشاد، کارشناس توسعه پایدار روستایی می‌گوید به‌وام برای ایجاد اشتغال اعتقادی ندارد: «مردمی که فقیر هستند، اگر وام دریافت کنند انگار آینده خود را پیش فروش کرده‌اند و این منجر می‌شود نتوانند منابع مالی خود را مدیریت کنند؛ بنابراین فقیرتر می‌شوند.» به گفته او در بحث توسعه روستایی، مشاغل باید براساس ظرفیت‌های مربوط به هر روستا توسعه یابد. «وام باید تنها به دو موضوع پرداخت شود؛ (۱) کمک به توسعه مشاغل و (۲) بهبود زیرساخت‌ها. به‌عنوان مثال پرداخت وام برای مدیریت منابع آب مانند لایروبی انهار، تبدیل آبیاری سنتی به آبیاری قطره‌ای، ساخت استخرهای ذخیره آب و... در بحث صنایع تبدیلی هم می‌توان فعالیت‌های گسترده‌ای را آغاز کرد که با کمک و مشارکت مردم توسعه یابد. برای مثال تبدیل انگور به کشمش و سرکه، احداث کشتارگاه نیمه‌صنعتی طیور و از این دست اقدامات که در سطح کوچک بوده و ارزش افزوده بیشتری خواهد داشت. اما اگر کسانی که مهارتی ندارند این وام را دریافت کنند، تبدیل به بدهکاران بیگاری می‌شوند.» تسهیل‌گر توسعه اجتماعی و اقتصادی می‌گوید: «بخش خصوصی نقش مهمی در ایجاد اشتغال و تضمین بازار دارد. در صورتی که روستاییان آموزش‌های لازم در دوره مهارت‌های کارآفرینی و ایجاد اشتغال فراگیرند، با اتصال به بخش خصوصی سریع‌تر می‌توانند به سوددهی و درآمد بیشتر برسند.»

پورشاد مهمترین مشکل روستاییان را نداشتن مهارت‌های لازم برای ارتقای وضع موجود به وضع مطلوب می‌داند: «آنها به جای مدیریت پول در اختیارشان قرار می‌دهند، این مورد در تئوری طرح‌ها دیده شده است اما عملاً اجرا نمی‌شود؛ چون همیشه تکیه بر دریافت و پرداخت پول است.»

روستاییان ایران در این زمینه را هم افزایش داده است. «او تقدای دیگری هم به وضع فعلی روستاییان دارد: «روستاییان برنامه‌ای که معین کند برنامه امسالشان برای تولید چیست، ندارند. امسال سبزی‌مینی و پیاز گران می‌شود سال آینده سبزی‌زمینی و پیاز بیشتری می‌کارند؛ اقدامی که بدون توجه به ظرفیت آب و خاک در منطقه‌شان انجام می‌شود، به این ترتیب منابع آبی از دست می‌رود. روستاییان برای بهره‌وری تولیدات خود در بخش کشاورزی به‌جای استفاده از روش‌های نوین برای مقابله با آفات از سموم بیشتری استفاده می‌کنند و کیفیت تولیدات خود را کاهش می‌دهند.» او معتقد است که یکی دیگر از موضوعات مربوط به روستاییان عدم آشنایی آنان با برنامه‌های دولت است: «خیلی از مردم روستایی زمانی متوجه برنامه‌ها می‌شوند که زمانش به اتمام رسیده است؛ بنابراین زمان اطلاع‌رسانی به مردم روستایی یکی از موارد مهمی است که باید به آن توجه کرد.»

زرگر، معاون سرمایه‌گذاری معاونت توسعه روستایی و مناطق محروم ریاست‌جمهوری البته نگاه دیگری به پرداخت و دریافت وام دارد: «دری این که وام دریافتی بهترین نتیجه را برای روستاییان داشته باشد، پیوست اجتماعی لازم است، یعنی منوابع‌های کشاورزی، دامداری و اقتصادی در قالب تسهیل‌گران به کشاورزان داده شود نه این که فقط پول در اختیارشان قرار گیرد؛ چون پول مشکلشان را حل نمی‌کند. بنابراین اگر همه این تسهیلات بدون تسهیل‌گر و مداخلات توسعه به آنها داده شود، هیچ نتیجه‌ای ندارد.»

آن طوری که او می‌گوید، این مورد در تئوری طرح‌ها دیده شده است اما عملاً اجرا نمی‌شود؛ چون همیشه تکیه بر دریافت و پرداخت پول است.

وثیقه‌های ناممکن برای روستاییان

ندارند. همچنین کارمند دولت نیز به‌عنوان تضمین‌کننده بازپرداخت وام در دسترس روستاییان نیست، این موضوع عدم حضور روستاییان در طرح‌هایی که می‌توانند در آنها وام دریافت کنند، پرتنگ‌تر می‌کند؛ علاوه بر موارد گفته‌شده به دلیل سواد پایین و نداشتن تجربه مناسب در خصوص ارتباط با بانک و پرکردن فرم‌ها هم دچار مشکل هستند. در این بین بانک‌ها برای سهولت دسترسی مخاطبان‌شان به تسهیلات بانکی اپلیکیشن و سامانه‌های درخواست وام تحت وب را طراحی کرده و در اختیار مشتریان‌شان قرار می‌دهند؛ در حالی که اکثریت روستاییان به اینترنت دسترسی ندارند و به همین دلایل فرصت استفاده از طرح‌ها و وام‌های تعریف‌شده در بانک‌ها را از دست می‌دهند.»

روستاییان برای دریافت این تسهیلات به چه مدارکی نیاز دارند؟ سوالی که زرگر درباره آن توضیح می‌دهد: «روستاییان باید برای دریافت این تسهیلات نقشه تجاری و زمین داشته باشند همچنین باید ۲۵ درصد کل هزینه پروژه را هم داشته باشند تا ۷۵ درصد به آنها وام پرداخته شود. برای دریافت این وام حتماً باید سند زمین محل اجرای طرح را داشته باشند که به‌عنوان وثیقه به بانک بدهند.»

مهدیه پورشاد، کارشناس توسعه پایدار روستایی و تسهیل‌گر توسعه اجتماعی و اقتصادی البته معتقد است که یکی از مشکلات روستاییان برای دریافت وام وثیقه و تضمین بازپرداخت آن است: «بیشتر خانه‌های روستایی قولنامه‌ای هستند و سند

آیا راهی جایگزین برای وثیقه وجود دارد؟

روستاییان برای تأمین وثیقه مشکل دارند و این اصلی‌ترین دلیلی است که آنها را از دریافت وام بساز می‌دارد؛ اما معاون سرمایه‌گذاری معاونت توسعه روستایی و مناطق محروم ریاست‌جمهوری برای حل این مشکل دو راه پیشنهاد می‌کند: «اگر روستاییان در مناطق روستایی سند ندارند، می‌توانند طرح را در مناطق صنعتی اجرا کنند که سند مالکیت دارد. در صورتی که سند و وثیقه نداشته باشند به آنها وام تعلق نمی‌گیرد، بنابراین اگر آنها بنیه مالی برای دریافت وام ندارند برای اجرای پروژه‌های کوچک طرح بدهند.» او معتقد است که برای حل مشکل وثیقه دولت و مجلس باید از چند صندوق ضمانت حمایت کنند و منابع آنها را برای افزایش سرمایه در اختیارشان بپردازند تا قدرت ریسک صندوق‌ها افزایش یابد: «در این صورت به جای این که ضمانت‌نامه‌ها

می‌خواستند وام بدهند، زودتر می‌گفتند که شرکت را ثبت کنیم.» آنهایی که از راهاندازی مرغداری منصرف نشده بودند، وقتی به روستا برگشتند، مرغداری‌ها را با قرض‌های میلیونی آماده بهره‌برداری کردند، اما با سقف وثیقه کم‌تر. حالا با ظرفیت ۱۰ هزار قطعه‌ای آماده بهره‌برداری است، درحالی‌که هم بدهکارند و هم مجوز بهره‌برداری به آنها داده نمی‌شود. طارق ابروفراخ و نظیر اسکانی، شرکای یکی از مرغداری‌ها در مدل‌های زیادی دارند: «وام صفر درصد که منفی شد، استاندارد ما را برای دریافت وام ۸ درصدی به بانک سینا معرفی کرد، اما باز هم به مشکل برخوردیم، چون مبلغ ضمانت‌نامه دو برابر مبلغ وام بود.» طارق ابروفراخ و نظیر اسکانی ۴۰۰ میلیون سرمایه، ۲۷۰ میلیون تومان هم قرض کردند و مرغداری را با ظرفیت ۱۰ هزار قطعه‌ای آماده بهره‌برداری کردند: «مجوز مرغداری‌مان ۲۰ هزار قطعه‌ای بود، به همین دلیل مجوز بهره‌برداری از این سالن را به ما نمی‌دهند.» آنها معتقدند که با راهاندازی این مرغداری حدود ۷۰ نفر به‌طور غیرمستقیم در آن مشغول می‌شوند.